

Σημείωμα
της Υπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες
για την ερμηνεία του άρθρου 1Ε της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων

Άρθρο 1Ε της Σύμβασης του 1951

Η Σύμβασις αυτή δεν εφαρμόζεται επί προσώπου όπερ αναγνωρίζεται υπό των αρμοδίων αρχών της χώρας ένθα έχει εγκατασταθή ως έχον τα συναφή προς την κτήσιν της υπηκότητος της χώρας ταύτης δικαιώματα και υποχρεώσεις.

A. Ιστορική επισκόπηση

1. Η [Σύμβαση του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων](#) περιέχει διατάξεις που προβλέπουν τον αποκλεισμό από τη διεθνή προστασία όσων πληρούν τις σχετικές προϋποθέσεις του καθεστώτος του πρόσφυγα που ορίζονται στο άρθρο 1 Α (2). Το παρόν σημείωμα εξετάζει την ερμηνεία και το πεδίο εφαρμογής μιας εξ αυτών των διατάξεων, της παραγράφου Ε του άρθρου 1 που αφορά στα πρόσωπα που κρίνεται ότι δεν έχουν ανάγκη τη διεθνή προστασία¹.

2. Αντικείμενο και σκοπός της διάταξης της παραγράφου Ε του άρθρου 1 είναι ο αποκλεισμός από το καθεστώς του πρόσφυγα των προσώπων που δεν έχουν ανάγκη τη διεθνή προστασία επειδή ήδη απολαμβάνουν την προστασία ενός καθεστώτος που με περιορισμένες ενδεχομένως εξαιρέσεις αντιστοιχεί σε αυτό των πολιτών της χώρας υποδοχής. Επομένως, επιβάλλεται η συσταλτική ερμηνεία αυτής της διάταξης για τον αποκλεισμό από το καθεστώς του πρόσφυγα².

3. Οι συντάκτες της Σύμβασης υιοθέτησαν τη διάταξη της παραγράφου Ε του άρθρου 1 της Σύμβασης του 1951 έχοντας κυρίως κατά νου τους γερμανικής καταγωγής πρόσφυγες (Volksdeutsche) στους οποίους το Σύνταγμα της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας³

¹ Για την ερμηνεία των διατάξεων των παραγράφων Δ και ΣΤ του άρθρου 1 της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων βλέπε τις κατευθυντήριες οδηγίες της Υπατης Αρμοστείας της 4.9.2003 για την «[Εφαρμογή των Ρητών Αποκλεισμού: άρθρο 1 ΣΤ της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων](#)» και του Οκτωβρίου 2002 «[Η Εφαρμογή του 1Δ της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων στους Παλαιστίνιους Πρόσφυγες](#)».

² Σύμφωνα με το [Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος των Προσφύγων](#) «η διάταξη αυτή αναφέρεται στα πρόσωπα εκείνα που κατά τα λοιπά συγκεντρώνουν τις προϋποθέσεις για την αναγνώρισή τους ως πρόσφυγες και έχουν γίνει δεκτά σε μια χώρα στην οποία τους απονεμήθηκαν τα περισσότερα από τα δικαιώματα που κανονικά απολαύουν οι πολίτες τους, αλλά όχι η πλήρης ιθαγένεια» (παράγραφος 144). Βλέπε επίσης γενικά, Ερμηνεύοντας το άρθρο 1 της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των προσφύγων, παράγραφος 40, (Απρίλιος 2001) σε <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3b20a3914.html>

³ Βλέπε το άρθρο 116 του Βασιικού Νόμου της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας που επικυρώθηκε από το Κοινοβουλευτικό Συμβούλιο στις 23 Μαΐου 1949, διαθέσιμο όπως τροποποιήθηκε το 2002 σε

αναγνώριζε τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των Γερμανών πολιτών. Μεταγενέστερα, η διάταξη αυτή εφαρμόστηκε και σε άλλες περιπτώσεις, ιδίως στους πρόσφυγες τουρκικής καταγωγής από τη Βουλγαρία που, εισερχόμενοι στην Τουρκία κατέθεταν αιτήσεις για τον καθορισμό της τουρκικής ιθαγένειας και κατά κανόνα εντός έτους πολιτογραφούνταν Τούρκοι πολίτες⁴. Έως την απονομή της τουρκικής ιθαγένειας απολάμβαναν τα περισσότερα δικαιώματα και αναλάμβαναν σχεδόν όλες τις υποχρεώσεις των Τούρκων πολιτών, αν και δεν δικαιούνταν να ψηφίζουν και να είναι υποψήφιοι στις εκλογές και απαλλάσσονταν από τη στρατιωτική θητεία στις ένοπλες δυνάμεις της χώρας.

4. Το πρόσωπο στο οποίο εφαρμόζεται το άρθρο 1Ε αποκλείεται από την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα στη χώρα όπου έχει εγκατασταθεί. Όμως, το ίδιο πρόσωπο μπορεί να αποκλειστεί από το καθεστώς του πρόσφυγα όταν αιτηθεί διεθνή προστασία σε τρίτη χώρα. Παρότι και στις δύο περιπτώσεις είναι ίδιες οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 1 Ε στην τελευταία πρέπει να εξετάζονται τα ενδεχόμενα κλύματα απομάκρυνσης στη χώρα εγκατάστασης με βάση την αρχή της μη επαναπροώθησης.

5. Τη διάταξη της παραγράφου Ε του άρθρου 1 επαναλαμβάνει το άρθρο 7 (β) του Καταστατικού της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες⁵. Επομένως, το πρόσωπο που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1Ε εξαιρείται και από την εντολή της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες.

Β. Προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 1 Ε της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων

6. Για την εφαρμογή του άρθρου 1 Ε σε πρόσωπο που πληροί τις προϋποθέσεις του ορισμού του πρόσφυγα του άρθρου 1 Α πρέπει:

α) να έχει εγκατασταθεί ο ενδιαφερόμενος στη χώρα ως προς την οποία εξετάζεται η εφαρμογή του άρθρου 1Ε, και

β) να αναγνωρίζουν στον ενδιαφερόμενο οι αρμόδιες αρχές της χώρας αυτής ότι έχει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που συνδέονται με την ιδιότητα του πολίτη της εν λόγω χώρας.

7. Υπογραμμίζεται ότι το άρθρο 1Ε εφαρμόζεται μόνο στις περιπτώσεις όπου η χώρα ασύλου αναγνωρίζει στον ενδιαφερόμενο αυτά «τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις» κατά το

<http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b5a90.html>. Μεταξύ άλλων, ο Βασικός Νόμος προβλέπει: «Εφόσον νόμος δεν ορίζει διαφορετικά Γερμανός κατά την έννοια του Βασικού Νόμου είναι το πρόσωπο που έχει τη γερμανική ιθαγένεια ή που εισήλθε ως πρόσφυγας ή απελαυνόμενος γερμανικής εθνικής καταγωγής στην επικράτεια του Γερμανικού Ράιχ της 31ης Δεκεμβρίου 1937 ή ως σύζυγος ή απόγονος αυτού του προσώπου». Με το Κώδικα Γερμανικής Ιθαγένειας του 1955 οι Volksdeutsche και οι σύζυγοί τους δικαιούνται να πολιτογραφηθούν εφόσον δεν συντρέχουν στο πρόσωπό τους λόγοι εθνικής ασφάλειας.

Βλέπε: Gesetz zur Regelung Fragen von der Staatsangehörigkeit, 22 Φεβρουαρίου 1955, παράγραφοι 8 και 13, σε: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/stangregg/gesamt.pdf>

Βλέπε επίσης Grahl-Madsen, Το Καθεστώς των Προσφύγων στο Διεθνές Δίκαιο, A.W. Sijthoff-Leyden, 1966, τόμος 1, σελίδα 268).

⁴ Το 1952, η Συμβουλευτική Επιτροπή του Ύπατου Αρμοστή του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες υιοθέτησε τη σύσταση της οργάνωσης σύμφωνα με την οποία δεν εμπίπτουν στην εντολή της οι τουρκικής καταγωγής πρόσφυγες από τη Βουλγαρία που βρίσκονται στην Τουρκία (βλέπε, Report of the Second Session of the Advisory Committee, Γενεύη 15-19 Σεπτεμβρίου 1952, UN Doc. A/AC.36/20, 23 Σεπτεμβρίου 1952, παράγραφος 31). Η θέση αυτή στηρίχτηκε στη διαπίστωση ότι η Τουρκία αναγνώριζε σε αυτούς τους πρόσφυγες δικαιώματα όμοια με αυτά των Τούρκων πολιτών (βλέπε Report on the Status and Conditions in Turkey of Refugees from Bulgaria, UN Doc. A/AC.36/12/Rev.1, 6 Νοέμβριος 1952).

⁵ Η παράγραφος 7 του Καταστατικού της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες προβλέπει ότι «η εντολή του Ύπατου Αρμοστή ... δεν εκτείνεται ... (β) στα πρόσωπα, στα οποία οι αρμόδιες αρχές της χώρας, όπου έχουν εγκατασταθεί αναγνωρίζουν τα δικαιώματα και επιβάλλουν τις υποχρεώσεις που συνδέονται με την ιδιότητα του πολίτη αυτής της χώρας» (Για το Καταστατικό του Γραφείου του Ύπατου Αρμοστή του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες βλέπε σε <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b3628.html>).

χρόνο που εξετάζει το αίτημά του για παροχή διεθνούς προστασίας. Το άρθρο 1Ε δεν εφαρμόζεται όταν οι αρμόδιες αρχές της ενδιαφερόμενης χώρας αναγνώριζαν στο παρελθόν παρόμοια δικαιώματα αλλά δεν υποστηρίζουν πλέον αυτήν την αναγνώριση.

8. Ακολουθεί λεπτομερέστερη ανάλυση των προϋποθέσεων εφαρμογής του άρθρου 1Ε.

«Έχει εγκατασταθεί»

9. Η διατύπωση του άρθρου 1Ε περιορίζει την εφαρμογή του στα πρόσωπα που «έχουν εγκατασταθεί» στη χώρα ασύλου. Κατά συνέπεια, δεν ισχύει για τα πρόσωπα που ενώ θα μπορούσαν να έχουν εγκατασταθεί σε αυτήν τη χώρα δεν διαμένουν σε αυτήν.

10. Η φράση «έχει εγκατασταθεί» σημαίνει ότι δεν αρκούν για την εφαρμογή αυτού του άρθρου η προσωρινή ή βραχύχρονη διαμονή, η απλή διέλευση ή επίσκεψη⁶. Ο ενδιαφερόμενος πρέπει να απολαμβάνει ασφαλές καθεστώς διαμονής και επομένως τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στους πολίτες της χώρας ασύλου να επιστρέφουν, να επανέρχονται και να διαμένουν στη χώρα αυτή⁷. Τα δικαιώματα αυτά πρέπει να είναι προσβάσιμα στην πράξη. Η εκούσια αποκήρυξη της διαμονής δεν καθιστά ανεφάρμοστο το άρθρο 1Ε, υπό την προϋπόθεση ότι ο ενδιαφερόμενος δικαιούται να απολαμβάνει ασφαλές καθεστώς διαμονής, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος επανεισόδου στη χώρα, και αναγνωρίζεται ως υποκείμενο των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων που συνδέονται με την ιθαγένεια.

11. Σε κάθε περίπτωση δεν είναι κρίσιμη η ονομασία του καθεστώτος διαμονής του ενδιαφερόμενου κατά το εθνικό δίκαιο. Διάφορες χώρες σε διαφορετικές περιόδους μπορεί να αναγνωρίζουν διαφορετικά δικαιώματα σε δικαιούχους καθεστώτων με παρόμοιες ονομασίες. Καθοριστικής σημασίας για την υπό εξέταση περίπτωση είναι τα δικαιώματα που συνδέονται με το συγκεκριμένο καθεστώς και η δυνατότητα που παρέχεται στον ενδιαφερόμενο να τα ασκεί, δηλαδή εάν είναι τα δικαιώματα πραγματικά και διαθέσιμα.

«Δικαιώματα και υποχρεώσεις»

12. Για τον αποκλεισμό κατ' εφαρμογήν του άρθρου 1Ε της Σύμβασης του 1951 δεν αρκεί να απολαμβάνει ο ενδιαφερόμενος μεταχείριση ευνοϊκότερη από αυτήν που προβλέπει το προστατευτικό καθεστώς τη Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς του Πρόσφυγα. Θα πρέπει να

---

⁶ Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος των Προσφύγων (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 2). Βλέπε επίσης τις Προπαρασκευαστικές Εργασίες της Σύμβασης του 1951, από τις οποίες προκύπτει ότι κατά τον αντιπρόσωπο του Ηνωμένου Βασιλείου για τους σκοπούς του άρθρου 1Ε «η ιδέα της εγκατάστασης είναι ισοδύναμη με τη μόνιμη διαμονή». Επίσης, σημειώνεται ότι μετά τις παρεμβάσεις των αντιπροσωπειών του Βελγίου και της Γαλλίας η γαλλική διατύπωση του άρθρου 1Ε τροποποιήθηκε ρητά από «επέλεξε τη διαμονή» (élu domicile) σε «εγκαταστάθηκε» (a établi sa residence) (βλέπε Conference of Plenipotentiaries on the Status of Refugees and Stateless Persons, Summary Record of the 23rd meeting, Un doc. A/CONF.2/SR.23, 26 Νοέμβριος 1951 σε <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae68cda10.html>, δηλώσεις των κυρίων Hoare, Herment και Rochefort).

Ομοίως, στην αιτιολογική έκθεση της Πρότασης Οδηγίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον ορισμό του πρόσφυγα σημειώνεται: «Δεν αποτελεί λόγο αποκλεισμού ή εφήμερη απλώς ή εντελώς πρόσκαιρη παρουσία του ενδιαφερομένου στο οικείο κράτος». Βλέπε [Πρόταση Οδηγίας του Συμβουλίου για τη θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών και των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους](#) COM/2001/0510 τελικό - CNS 2001/0207 της 12.9.2001, άρθρο 14 της πρότασης που στην τελική μορφή της οδηγίας έλαβε τον αριθμό 12.

⁷ Το άρθρο 12 (4) του [Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα](#), ορίζει: «Κανείς δεν στερείται αυθαίρετα του δικαιώματος εισόδου στη χώρα του» (Ν. 2462/1997, ΦΕΚ 25, τ. Α'). Στο [Γενικό Σχόλιο Νο. 27](#) (Άρθρο 12, ελευθερία κυκλοφορίας) η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ διευκρίνισε ότι: «Το πεδίο εφαρμογής «στη χώρα του» είναι ευρύτερο από την έννοια της «χώρας της ιθαγένειάς του». Δεν περιορίζεται στην ιθαγένεια με την τυπική έννοια του όρου, δηλαδή, στην ιθαγένεια που αποκτήθηκε με τη γέννηση ή την πολιτογράφηση, αλλά περιλαμβάνει τουλάχιστον κάθε πρόσωπο που λόγω των ειδικών δεσμών του ή των σχετικών ισχυρισμών του για τη συγκεκριμένη χώρα δεν μπορεί να θεωρηθεί απλός αλλοδαπός».

πληροί τις αυστηρότερες προϋποθέσεις της εφαρμογής του, δηλαδή να αναγνωρίζουν οι αρμόδιες αρχές της χώρας όπου έχει εγκατασταθεί ότι απολαμβάνει «τα συναφή προς την κτήσιν της υπηκοότητας της χώρας ταύτης δικαιώματα και υποχρεώσεις».

13. «Τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις» αναφέρονται εν γένει στα δικαιώματα και στις υποχρεώσεις και όχι μόνο στα θεμελιώδη, όπως για παράδειγμα σε αυτά που προστατεύει το Σύνταγμα⁸. Δεν είναι αναγκαίο να είναι τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις όμοια με αυτά των πολιτών της ενδιαφερόμενης χώρας, αλλά οι αποκλίσεις να είναι λίγες σε αριθμό και ήσσονος σημασίας ως προς τη φύση τους. Για παράδειγμα, στο πλαίσιο εφαρμογής του άρθρου 1Ε είναι αποδεκτός ο αποκλεισμός από υψηλόβαθμες θέσεις απασχόλησης στο δημόσιο τομέα, όχι όμως από όλες τις θέσεις του δημοσίου τομέα εν γένει. Ομοίως, είναι αποδεκτή η απαλλαγή από την υποχρέωση εκπλήρωσης της στρατιωτικής θητείας.

14. Δεν επιτρέπεται η διαφορετική μεταχείριση όσον αφορά στην προστασία από την απέλαση. Τα πρόσωπα που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1 Ε πρέπει να προστατεύονται από την απέλαση και την απομάκρυνση από τη χώρα όπου έχουν εγκατασταθεί όπως ακριβώς και οι πολίτες της χώρας αυτής⁹. Επίσης, όπως ακριβώς οι πολίτες της χώρας διαμονής τους οι ενδιαφερόμενοι θα πρέπει να απολαμβάνουν την ελευθερία κυκλοφορίας, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος να εφοδιάζονται με ταξιδιωτικά έγγραφα που τους επιτρέπουν να αναχωρούν και να εισέρχονται στη χώρα. Για την προστασία από την επαναπροώθηση όσων αποκλείονται από το καθεστώς του πρόσφυγα δυνάμει του άρθρου 1Ε της Σύμβασης του 1951 συνιστάται να αναφέρεται στο ταξιδιωτικό έγγραφο η απαγόρευση απομάκρυνσης στη χώρα καταγωγής.

15. Σε ορισμένες περιπτώσεις η διαφοροποίηση της μεταχείρισης σε σχέση με τους πολίτες της χώρας ως προς την οποία εξετάζεται ο αποκλεισμός δυνάμει του άρθρου 1 Ε της Σύμβασης θεωρείται ήσσονος σημασίας όταν είναι σύντομης διάρκειας. Για παράδειγμα, ήσσονος σημασίας μπορεί να θεωρηθεί η απαγόρευση της άσκησης του δικαιώματος του εκλέγειν και εκλέγεσθαι όταν μετά από εύλογο χρονικό διάστημα διαμονής ο ενδιαφερόμενος μπορεί να αποκτήσει την ιθαγένεια της χώρας ως προς την οποία εξετάζεται ο αποκλεισμός δυνάμει του άρθρου 1Ε. Από την άλλη πλευρά, για την εφαρμογή του άρθρου 1Ε όταν η περίοδος απαγόρευσης της άσκησης ενός από αυτά τα δικαιώματα διαρκεί αρκετά χρόνια το καθεστώς του ενδιαφερόμενου δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει εξομοιωθεί με αυτό του πολίτη της χώρας όπου έχει εγκατασταθεί. Κανονικά, το καθεστώς που προβλέπει το άρθρο 1Ε θα πρέπει να είναι προσωρινό¹⁰ και να

---

⁸ Ούτε η Σύμβαση του 1951 ούτε το Καταστατικό της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες υιοθέτησαν το σχόλιο της εκπροσώπου της Χιλής στην Τρίτη Επιτροπή της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ σύμφωνα με το οποίο η ρήτρα αποκλεισμού πρέπει να περιορίζεται στα «θεμελιώδη δικαιώματα και υποχρεώσεις» (βλέπε δήλωση του κυρίου Valenzuela, Πέμπτη Σύνοδος της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ, Τρίτη Επιτροπή, 334η συνεδρίαση της 4 Δεκεμβρίου 1950, παράγραφος 24).

⁹ Το Εγχειρίδιο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος των Προσφύγων, αναφέρει στην παράγραφο 145: «Ειδικότερα, πρέπει, όπως ο πολίτης, να προστατεύεται απόλυτα από την εκτόπιση ή την απέλαση» (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 2). Βλέπε επίσης στην αιτιολογική έκθεση της Πρότασης Οδηγίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον ορισμό του πρόσφυγα (ανωτέρω υποσημείωση 6), όπου σημειώνεται (άρθρο 14 (β) της Πρότασης): «Ο αποκλεισμός ενός αιτούντος επιτρέπεται μόνο εάν παρέχεται κατοχυρωμένη και πλήρης προστασία κατά της απέλασης ή αποβολής από την επικράτεια».

¹⁰ Βλέπε τη δήλωση του εκπροσώπου των ΗΠΑ στην εικοστή τρίτη συνεδρίαση της Διάσκεψης των Πληρεξουσίων για το Καθεστώς των Προσφύγων και Απάτριδων: «Σκοπός είναι η αντιμετώπιση των περιπτώσεων της *de facto* ιθαγένειας. Η ιθαγένεια μπορεί να απονεμηθεί σε μεταγενέστερο χρόνο και ενόσω το *σχετικό καθεστώς κατοχυρώνεται νομικά* οι ενδιαφερόμενοι πρόσφυγες πρέπει σε κάθε περίπτωση να έχουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των πολιτών» (βλέπε UN doc. A/CONF.2/SR.23, 26 Νοεμβρίου 1951, βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 6). Τη θέση αυτή επιβεβαιώνει η μεταγενέστερη κρατική πρακτική: τόσο οι Volksdeutsche όσο και οι Βούλγαροι τουρκικής εθνικής καταγωγής απέκτησαν την ιθαγένεια των χωρών όπου εγκαταστάθηκαν κατά την έννοια του άρθρου 1Ε της Σύμβασης.

ακολουθεί η κτήση της ιθαγένειας της χώρας όπου έχει εγκατασταθεί ο ενδιαφερόμενος. Όσο μεγαλύτερη είναι η χρονική διάρκεια που απαιτείται για την κτήση της ιθαγένειας τόσο μεγαλύτερη πρέπει να είναι εξομοίωση των δικαιωμάτων του ενδιαφερόμενου με αυτά των πολιτών της χώρας ως προς την οποία εξετάζεται ο αποκλεισμός δυνάμει του άρθρου 1Ε.

16. Εν κατακλείδι, ο αποκλεισμός δυνάμει του άρθρου 1Ε μπορεί να εφαρμοστεί μόνον εάν ο ενδιαφερόμενος – με εξαιρέσεις διαφορετικής μεταχείρισης ή σσονος σημασίας – απολαμβάνει κατ' ουσίαν τα ίδια ατομικά, πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά δικαιώματα και έχει εν γένει τις ίδιες υποχρεώσεις με τους ημεδαπούς.

Γ. Η εφαρμογή της αρχής της μη επαναπροώθησης στις περιπτώσεις των προσώπων που αποκλείονται από το καθεστώς του πρόσφυγα δυνάμει του άρθρου 1 Ε της Σύμβασης του 1951 σε τρίτη χώρα

17. Ακόμη και όταν οι αρμόδιες αρχές της χώρας εγκατάστασης θεωρούν ότι ο ενδιαφερόμενος έχει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που συνδέονται με την ιθαγένεια αυτής της χώρας, δεν αποκλείεται στην περίπτωση που βρίσκεται εκτός των συνόρων της να αδυνατεί να επιστρέψει σε αυτή λόγω βάσιμου και δικαιολογημένου φόβου δίωξης. Εν προκειμένω, η εφαρμογή του άρθρου 1Ε υπονομεύει το αντικείμενο και το σκοπό της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων, ειδικά όταν ο πολίτης της χώρας αυτής δεν μπορεί, στις ίδιες συνθήκες, να αποκλειστεί από το καθεστώς του πρόσφυγα. Επομένως, σε παρόμοιες περιπτώσεις πριν την εφαρμογή του άρθρου 1Ε ως προς αυτήν τη χώρα πρέπει να αξιολογούνται οι ισχυρισμοί του ενδιαφερόμενου περί φόβου δίωξης ή άλλης σοβαρής βλάβης στη χώρα διαμονής του¹¹.

Δ. Ζητήματα διαδικασίας

18. Κανονικά, οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 1Ε πρέπει να εξετάζονται στο πλαίσιο της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα αφού πρώτα αναγνωριστεί γενικά ότι ο αιτών άσυλο πληροί τις προϋποθέσεις εφαρμογής του ορισμού του πρόσφυγα (άρθρο 1Α (2) της Σύμβασης του 1951). Εφαρμόζεται η διαδικασία ακύρωσης του καθεστώτος του πρόσφυγα σύμφωνα με τα διεθνή κριτήρια όταν μετά την αναγνώριση των αναγκών διεθνούς προστασίας προκύψουν στοιχεία που δικαιολογούν τον αποκλεισμό δυνάμει του άρθρου 1 Ε¹².

19. Η αρχή της μη επαναπροώθησης που αποτελεί διεθνές εθιμικό δίκαιο απαγορεύει την απομάκρυνση του αιτούντα άσυλο, που αποκλείεται από το καθεστώς του πρόσφυγα δυνάμει του άρθρου 1Ε, στη χώρα της ιθαγένειάς του. Για να αποτραπεί αυτός ο επαναπατρισμός, η απόφαση με την οποία απορρίπτεται το αίτημα ασύλου πρέπει να διευκρινίζει τους λόγους της άρνησης παροχής διεθνούς προστασίας και να αναφέρει ρητά την απαγόρευση της επιστροφής του ενδιαφερόμενου στη χώρα της ιθαγένειάς του.

---

¹¹ Η κατάσταση αυτή είναι παρόμοια με αυτή που προβλέπει το άρθρο 1 Α (2), που ορίζει ότι: «Δεν θεωρείται στερούμενος της υπό της χώρας ης έχει την υπηκοότητα παρεχομένης προστασίας, πρόσωπον όπερ άνευ αιτίας βασιζομένης επί δεδικοιολογημένου φόβου δεν έκαμε χρήση της υφ' ετέρας των χωρών ων κέκτηται την υπηκοότητα παρεχομένης προστασίας». Ο αποκλεισμός του πρόσφυγα από τη διεθνή προστασία δυνάμει του άρθρου 1Ε με το σκεπτικό ότι απολαμβάνει καθεστώς όμοιο με αυτό των πολιτών μιας χώρας, σημαίνει ότι πριν την εφαρμογή του άρθρου 1 Ε εξετάζεται ο βάσιμος και δικαιολογημένος φόβος δίωξης ως προς τη χώρα όπου απολαμβάνει το προαναφερόμενο ευνοϊκό καθεστώς.

¹² Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος των Προσφύγων, παράγραφος 141 (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 2). Για αναλυτικότερη εξέταση των διεθνών κριτηρίων που διέπουν την ακύρωση του καθεστώτος του πρόσφυγα βλέπε τις κατευθυντήριες οδηγίες της Ύπατης Αρμοστείας της 22.11.2004 για την «ακύρωση του καθεστώτος του πρόσφυγα» σε <http://www.unhcr.org/refworld/docid/41a5dfd94.html>

Ε. Συμπερασματικές παρατηρήσεις

20. Σε κάθε περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 1Ε είναι αναγκαίο να εξετάζονται *μεταξύ άλλων*:

α) αν ο αιτών άσυλο απολαμβάνει ασφαλές καθεστώς διαμονής στην ενδιαφερόμενη χώρα, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος επιστροφής και επανεισόδου σε αυτήν,

β) αν, με εξαίρεση ήσσονος σημασίας αποκλίσεις, ο αιτών άσυλο απολαμβάνει τα ίδια ατομικά, πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά δικαιώματα και έχει τις ίδιες υποχρεώσεις με τους πολίτες της ενδιαφερόμενης χώρας,

γ) αν ο αιτών άσυλο προστατεύεται με τρόπο απόλυτο από την απέλαση και την απομάκρυνση από τη χώρα,

δ) αν είναι πράγματι αποτελεσματικό και διαθέσιμο αυτό το καθεστώς στο παρόν αλλά και στο μέλλον,

ε) αν ο αιτών άσυλο εκφράζει βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης όταν βρίσκεται εκτός της χώρας ως προς την οποία εξετάζεται ο αποκλεισμός δυνάμει του άρθρου 1 Ε.

Διεύθυνση των Υπηρεσιών Διεθνούς Προστασίας

Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες

Γενεύη, Μάρτιος 2009